

Posudek oponenta diplomové práce

Autor práce: Bc. Pavla Vohnoutová

Název práce: Argumentace a východiska organizací hájících práva zvířat.
Lze najít sblížení s ochranou přírody?

Obor studia: Sociální a kulturní ekologie FHS UK

Autor posudku: Mgr. Tomáš Daněk, Ph.D.

Úvodem

Diplomová práce Pavly Vohnoutové představuje obsahově zdařilý příspěvek k evergreenu environmentální etiky – otázce hodnoty a práv zvířat. Téma se autorka pokouší uchopit, řekl bych, klasicky po Aristotelsku, tedy od nejširšího kontextu historického, fundamentů ekologické etiky a popisu jejích základních směrů, přes podrobnější rozbor díla Singerova a Reganova, až k vlastnímu představení vybraných českých organizací hájících práva zvířat, analýze jejich východisek a srovnání s postoji Singerovými a Reganovými.

K obsahu

Úkolem oponenta je oponovat a kritizovat, proto tak na následujících řádcích činím. Nicméně než k výtkám přistoupím, musím předeslat, že téma je zpracováno kvalitně a nepochybně splňuje nároky na diplomové práce v oboru kladené. Pominu-li následující výtky formální, jsou nesouhlasné argumenty k obsahové stránce čistě záležitostí odlišného pohledu na věc, nikoli věcné nesprávnosti traktované látky.

Nejdřív tedy ke stránce obecně formální: s potěšením musím konstatovat, že práce je napsána velmi příjemným slohem, dobře se čte, kapitoly logicky přísně navazují, tučné úvodníky k nim pomáhají v orientaci, výklady jsou srozumitelné, snad jen občas mírně redundantní. Text je přehledně členěn, zatížen jen minimem překlepů a snad žádnou gramatickou chybou. Už tato skutečnost oponenta dobře naladí, protože to znamená, že text netrpí typickými nedostatky prací dokončovaných na poslední chvíli.

Věcně: Teoretická část (tedy kap. 1 – 5) by mohla neoborovým zájemcům dobře posloužit jako stručný úvod do problematiky. Zrovna tak představuje kapitola 6 vcelku zdařilý souhrn aktivit místních spolků na ochranu zvířat. Ovšem co se vlastních závěrů vytčených v úvodu práce týče, ty mohly být vydatnější. Ale postupně.

Neduhy

Slabší stránky má práce obecně dvě: nevelké množství zdrojů, ze kterých autorka čerpá a místy problematický způsob práce s citacemi a literaturou. Pokusím se je představit na příkladech:

Kapitola 2. *Historický vývoj vztahu ke zvířatům* stojí prakticky jen na dvou zdrojích: Singer a Kohák. Aspoň občas by se slušelo ocitovat sekundární, ideálně primární zdroj. Ne pořád dokola tyhle dva pány, kteří navíc namnoze sami přebírají z druhotných pramenů (Pýthágorás, Aristoteles atd.).

Podobně je celá kap. 5. *Ochrana přírody a krajiny* excerpce téměř výhradně z Damohorského plus pasáží z vybraných zákonů. Autorka celkově hodně vychází ze sekundární literatury – byť správně zvolené – kde jsou agregovány nejdůležitější informace, které následně přebírá do svého textu. Nejen pro zpracování celé podkapitoly 3.4 *Přehled základních směrů v environmentální etice* vycházela téměř výlučně z antologie Lighta a Rolstona III. *Environmental Ethics. An Anthology*. Tento tučný svazek sice obsahuje originální články, autorka si však přece jen trochu ulehčila práci tím, že měla takřkajíc vše v jednom. Nadto jednotlivé pasáže a kapitoly z této antologie necituje podle mého soudu správně (být vím, že je to diskutabilní), když udává pouze jména jednotlivých autorů (např. Palmer, 2003, Taylor, 2003), ale už neuvádí příslušnost ke zmíněné antologii (pak by to vypadalo: Palmer *in* Light, Rolston III, 2003). V nedlouhém seznamu použitých zdrojů tím navíc „naskočí“ počet o 6 ks. Ale budiž – to je formálně v pořádku.

Tím se dostáváme ke druhému neduhu: práce je promořena neadresnými citacemi, které jsou ovšem přiřazeny k velmi konkrétním tvrzením, což neumožňuje jejich ověření bez zdoluhavého hledání v celých citovaných kapitolách či knihách. Navíc si u některých případech nejsem jist, zda jsou v knize obsaženy (např. Kohákův výklad Descartovy apologetiky – s. 14), ale ověření znemožňuje právě to, že odkaz je veden obecně na celou knihu.

A přitom autorka citovat umí, jak dokazuje poprvé na s. 15 při citaci založení Společnosti pro prevenci krutosti páchané na zvířatech a pak ještě na mnoha dalších místech. Mimochodem u této citace dvě drobné poznámky:

- 1) Překlad do češtiny mi přijde trochu kostrbatý
- 2) Proč je zdroj citován vložením webové adresy přímo do textu, zatímco většina ostatních zdrojů je citována standardně?

Zcela správnou adresnou citaci pak čtenář nalezne hned o dvě strany dále, tedy na s. 17, kde autorka uvádí Kohákovu definici etiky (Kohák, 2000:13), přičemž tutéž knihu dříve i následně v textu znova neadresně cituje v obdobných situacích ještě mnohokrát (prostě jen Kohák, 2000). U většiny ostatních zdrojů stejnětak.

Ještě k webovým odkazům: Nevím, jaké jsou zvyky v kraji obvyklé, ale nejsem si jist podvojností citací elektronických zdrojů. Autorka je totiž cituje:

- 1) Standardním způsobem, tedy odkazem v textu a plným zněním v soupise citací
- 2) Umístěním webového odkazu přímo do textu práce

Za přijatelné považuju uvádění odkazů v textu práce v kap. 6, kde se autorka věnuje inventárnímu soupisu všeho podstatného k analyzovaným organizacím. Zde jsou odkazy na hlavní stránky organizací v úvodu podkapitol myslím na místě. Jinde si tím jist nejsem.

Kladu si tedy otázku: proč to autorka dělá? Proč odkazuje neadresně na celé knihy? Z lenosti? Občasné správné citace navíc budí ještě jeden neblahý dojem, totiž že obecné odkazy zakrývají fakt, že při zpracování tématu důkladně neprošla citované zdroje a naopak tam, kde se s nimi důvěrně seznámila, neopomene je ocitovat správně (viz např. Schweitzer na s. 24). Neříkám, že to tak je! Říkám, že to může budit takový dojem. Věřím, že důvod je prostý – autorka prostě považuje takový způsob za dostatečný. Což o to, on ještě před takovými 100 lety dostatečný byl, ale kde jsou ty časy, kdy stěžejních děl bylo jenom pár, takže je každý učenec v daném oboru znal a s odkazy na konkrétní strany nebylo třeba se párat. Dnes už by to v *peer-review* procesu neprošlo.

A ke kapitole *Použitá literatura* poslední věc, zato poměrně závažnou: celá sekce *Internetové zdroje* se svým formátem ani nepřibližuje obecným citačním zvyklostem. Opět – nevím, jaká pravidla si katedra stanovila, ale až na výjimky pouhý soupis webových adres za dostatečný nepovažuji.

Když se ale podívám na věcnou stránku, musím konstatovat, že rešerše jsou prakticky všude velmi dobře udělané, obzvláště pak v případě argumentací Singera a Regana, což je dobře, protože se jedná o autory pro práci stěžejní. (Mimochodem - Regan, 2003 se v soupise literatury vyskytuje dvakrát bez dalšího rozlišení.) Jen kapitola 4.3 „*Osvobození zvířat“ a „práva zvířat“ – srovnání filosofie P.Singera a T.Regana* už možná nebyla nutná, protože je do značné míry pouze opakováním předešlého popisu jednotlivých postojů obou srovnávaných autorů, pouze postavených vedle sebe argument po argumentu.

U této kapitoly si též neodpustím jednu výtku: z vybraných pasáží je zřejmé, že autorka straní vegetariánům a také tomuto tématu věnuje poměrně hodně prostoru. Nic proti vegetariánství, ale vzhledem k tomu, že se jedná o akademickou práci, čekal bych argumenty pro i proti vegetariánství alespoň přibližně vyvážené. Byť Singer i Regan vegetariánství pochopitelně prosazují.

V kapitole 6. *Vybrané české organizace hájící práva zvířat - jejich argumentace a základní východiska* se čtenář konečně setkává s hlavním cílem práce, kterými jsou argumenty a východiska těchto organizací. A je to změna poněkud překvapivá, protože diplomová práce jakoby zde začínala podruhé. Autorka si znovu stanovuje, resp. opakuje metody a výzkumné otázky a otevírá poněkud odlišné pole výzkumu na výše uvedené téma. V tomto místě jsem na okamžik získal dojem, že celý obecný teoretický úvod byl spíše jakousi úlitbou žánru diplomové práce, že byl napsán v podstatě jen kvůli následujícím čtrnácti stranám, na nichž autorka analyzuje to, o co jí šlo především a že přehled základních směrů environmentální etiky pro následující zase tak nutně nepotřebuje. Nejsm si také jist nutností tak tematicky širokého záběru informací, které diplomantka z webů vybraných organizací traktuje. Cílem byla právě analýza argumentace a východisek zkoumaných organizací, text je však místy téměř inventárním soupisem historie, činností, zaměření organizací, způsobů propagace a dojde i na takové informace, jako možná forma sponzoringu (ta u některých téměř převažuje, takže text místy připomíná spíše představení možností realizace pro potenciální donory) či druhy suvenýrů, jaké lze u popisovaných subjektů pořídít. Nic proti uvedeným, ale znovu: cílem je *analýza argumentace a východisek* a jejich konzistence se názory Singerovými, popř. Reganovými. Autorka v následující kapitole naštěstí obsáhlost popisů správně zdůvodňuje tím, že zkoumané organizace na svých webech ideová východiska neuvádějí buď vůbec nebo jen málo (až na dvě výjimky). S tím ovšem souvisí moje poslední výtka:

Diplomantka si v úvodu kapitoly 6.1 *Metodologický postup a výzkumné otázky* posteskla, že se nepodařilo realizovat původní záměr doplnit analýzu webových stránek polostrukturovanými rozhovory, protože jí odpověděla jen jediná z devíti oslovených organizací. Následně se ovšem přiznává, že kritériem pro volbu těch, které osloví, byla lokalizace organizací či jejich poboček v Praze, která je autorčiným bydlíštěm. Nestálo zato vynaložit přeci jen trochu více úsilí a opustit za větším množstvím informací komfortní zónu Prahy? Možná by byli mimopražští ochotnější. Výsledek pak trochu působí dojmem, že téma samo o sobě není dost nosné a neposkytuje dost materiálu k analýze, a proto je třeba napsat obsáhlou teoretickou část a věnovat se podrobnému popisu i těch aspektů analyzovaných organizací, které nejsou pro téma relevantní.

Nicméně v 7. – 9. kapitole autorka opět osvědčila vynikající syntetické schopnosti a z toho relativního mála, co jí za daných okolností látka poskytla, vydobyla opravdu maximum. S příkladnou výstižností provedla srovnání ideových východisek organizací hájících práva zvířat, jejich mínění i průniky s ochranou přírody, nastínila možná východiska pro další bádání a vše zakončila pregnantním závěrem. Velmi dobře!

Závěr

Mám-li celou práci shrnout, mohu konstatovat následující: text představuje především kvalitně zpracovaný informativní úvod do oblasti ekologické etiky s důrazem na oblast práv zvířat, dále základní přehled o aktivitách místních spolků na ochranu zvířat a konečně pokus o analýzu reflexe myšlenek hlavních postav tohoto proudu – Singera a Regana – v aktivitách zmíněných spolků, včetně možných průniků s ochranou přírody. Teoretická část je čistě popisná, ale věcně správná, použitelná i jako učební text. Část výzkumná je ovšem na nová zjištění velmi skoupá, byť autorčiny závěry se jeví být relevantní. Praktická část díky své malé obsahové vydatnosti tak působí dojmem, že autorka neměla příliš materiálu ke zkoumání a proto se snažila text „nadstavit“ dlouhým teoretickým úvodem, který nebyl pro dosažení vytčených cílů vždy nezbytný. Největší slabinou práce jsou často obecné, neadresné citace a relativně omezené množství zdrojů, z nichž autorka čerpala.

Byť diplomová práce z mého hlediska nepřinesla až tolik nového (vše podstatné je vzhledem k cílům výstižně shrnuto na šesti stránkách kapitol 7 – 9), autorka slíbenému bezpochyby dostála a práci tak lze s jistotou doporučit k obhajobě s možným hodnocením velmi dobře (13 – 16 bodů), s přihlédnutím k výkonu diplomantky u obhajoby a zdůvodnění výše uvedených nedostatků.